

УДК 377.124.8:005

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-52-57](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-52-57)Єрмоленко АндрійКулішов ВолодимирШевчук СвітланаORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-3048-7844>ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-3262-796X>ORCID iD <http://orcid.org/0000-0001-6260-3323>

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

- A** *Необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності вітчизняної професійної освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти у нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграції її в європейський і світовий освітній простір об'єктивно зумовлюють ключову роль педагога професійної школи.*

Інноваційні процеси в системі професійної освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії та розвитку інноваційної діяльності педагогічних працівників і процесів застосування її результатів. Для цього етапу характерною є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення освітніх новацій і процесами їхнього сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними.

Зміст статті висвітлює особливості інноваційних процесів у вітчизняній професійній освіті, розкриває взаємозв'язок зростання рівня інноваційної компетентності педагога та ефективності реалізації його творчого потенціалу в процесі освоєння та реалізації сучасних освітніх практик у навчально-організаційній і науково-методичній роботі у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України. Визначені та проаналізовані компоненти моделі інноваційної діяльності педагога.

Ключові слова: освітні інновації; професійна компетентність; модель інноваційної діяльності; творчість педагога; інноваційна культура; інформаційна грамотність; методологічна грамотність; педагогічна майстерність

- S** *Yermolenko Andrii, Kulishov Volodymyr, Shevchuk Svitlana. Development of innovative competence of modern teacher of vocational school.*

The need for radical changes aimed at improving the quality and competitiveness of domestic vocational education, solving strategic challenges facing the national educational system in the new economic and socio-cultural conditions, its integration into the European and world educational space objectively determines the key role of a vocational school teacher.

Innovative processes in the system of vocational education testify to a qualitatively new stage of interaction and development of innovative activity of pedagogical workers and processes of application of its results. This stage is characterized by a tendency to close the gap between the processes of creating educational innovations and the processes of their perception, adequate assessment, development and application, and also to overcome the contradiction between the spontaneity of these processes and the possibility and necessity of conscious management.

The content of the article highlights the features of innovation processes in domestic vocational education, reveals the relationship between the growth of the level of innovative competence of the teacher and the effectiveness of the realization of his/her creative potential in the process of development and implementation of modern educational practices in educational-organizational and scientific-methodical work in institutions of professional (vocational) education of Ukraine. The components of the model of innovative activity of the teacher are identified and analyzed in the article.

Key words: educational innovations; professional competence; model of innovative activity; creativity of the teacher; innovative culture; information literacy; methodological literacy; pedagogical skills

Єрмоленко Андрій Борисович, кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

Yermolenko Andrii, Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Methods of Professional Education and Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE «University of Educational Management» NAES of Ukraine, Ukraine

E-mail: diamond_621@ukr.net

Кулішов Володимир Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

Kulishov Volodymyr, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Methods of Professional Education and Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE «University of Educational Management» NAES of Ukraine, Ukraine

E-mail: kulishov_04@ukr.net

Шевчук Світлана Степанівна, старший викладач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

Shevchuk Svitlana, Senior Lecturer of the Department of Methods of Professional Education and Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE «University of Educational Management» NAES of Ukraine, Ukraine

E-mail: shvchukbinpo@ukr.net

Актуальність проблеми. Освіта – одна з найважливіших сфер суспільства, з одного боку, залежить від процесів, що відбуваються в ньому, а тому повинна швидко реагувати та відповідати стану науково-технічного прогресу, тенденціям розвитку економічної сфери країни. З іншого боку, освіта безумовно, впливає на всі процеси і сторони життя суспільства, оскільки готує фахівців для різних галузей, розвиває особистість здобувачів освіти, формує їхні певні соціальні та життєві погляди. Тому особливої уваги заслуговує сучасний стан, перспективи та проблеми впровадження інновацій в освіту нашої країни, готовність педагогічної спільноти сприйняти ці інновації й реалізувати їх у своїй професійній діяльності.

Інноваційні процеси в системі освіти засвідчують якісний новий етап педагогічної творчості та процесів застосування її результатів, для якого характерним є тенденція до ліквідації розриву між процесами створення педагогічних новацій і процесами їх сприйняття, адекватного оцінювання, освоєння та застосування, а також до подолання суперечності між стихійністю цих процесів і можливістю та необхідністю свідомого управління ними.

Проте, як показує практика, значна кількість педагогічних працівників професійної школи, взявши за основу своєї діяльності тільки традиційну педагогіку, не повною мірою усвідомлюють важливість і необхідність освоєння освітньої інноватики, через що позбавляє себе можливості стати привабливими для замовників освітніх послуг. Причини різні. Одна з них – неспроможність педагога з достатньо високим рівнем професійної компетентності позиціонувати себе як висококваліфікованого педагога-інноватора через невміння або небажання реалізувати свій творчий потенціал у професійній діяльності. З іншого боку, варто зазначити, що деякі педагоги через неготовність до інноваційної освітньої діяльності мають низький рівень професійної репутації, що може негативно впливати на імідж усього закладу освіти, у якому вони працюють.

Сучасна освіта змушена сьогодні перебувати на гребені інноваційних змін, та разом із цим залишається традиційним інститутом соціалізації, санкціонованим державою

і покликаним виконувати суспільне замовлення. Проте, коли змінюються і соціальне замовлення на професійну освіту, і зміст цієї освіти, педагогам професійної школи, які, у своїй більшості, звикли до використання у своїй практиці традиційних форм і методів навчально-організаційної та науково-методичної діяльності, важко привести свою педагогічну діяльність у відповідність до освітніх нововведень. Отже, створюється суперечлива ситуація, яка характеризується, з одного боку, природною інертністю педагогічної спільноти, а з іншого – усвідомленням нею неодмінності змін у професійній освіті.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема розвитку інноваційного складника професійної компетентності педагогічних працівників перебуває в центрі уваги дослідників, оскільки саме інноваційна діяльність педагога відіграє провідну роль у процесі модернізації вітчизняної освіти. Питання педагогічної компетентності досліджували Л. Ващенко, В. Введенський, М. Жалдак, І. Зязюн, М. Корнілова, О. Локшина, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, О. Семенов, С. Сисоєва, А. Хуторський та ін. Проблеми розвитку творчого потенціалу сучасного педагога, створення його позитивного іміджу та готовності до здійснення інноваційної діяльності присвячені публікації В. Андрущенко [9], Н. Білик [1], Л. Даниленко [4], В. Кременя [8], Л. Шевчук [11] та ін.

Сучасні умови демократизації суспільства, реформування професійної освіти у контексті глобалізації та євроінтеграції, проблеми і завдання підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників висувають нові вимоги до вітчизняних педагогічних працівників професійної школи. Професійно-педагогічна робота у закладах освіти системи П(ПТ)О України потребує від педагогів сучасних знань щодо організації та здійснення освітнього процесу у відповідності до соціально-економічного розвитку суспільства.

Метою і завданнями статті є: аналіз структурних складників професійної компетентності на основі моделі інноваційної діяльності педагога; розкриття взаємозв'язку зростання рівня інноваційної компетентності педагога з ефективністю реалізації його творчого потенціалу; вияв-

лення готовності педагога професійної школи до здійснення інноваційної діяльності.

Викладення основного матеріалу. Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених і запроваджених організаційних і змістових нововведень, розвиток низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи.

Наприклад, управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональної освітньої системи підвищення кваліфікації – це цілеспрямований процес, який сприяє розвитку інноваційного потенціалу педагогічних працівників за певний інтервал часу при обмежених ресурсах шляхом чіткого визначення цілей управління, розроблення механізмів їх реалізації, термінів і стану проміжних етапів процесу, зв'язків планованих цілей із ресурсами [1, с. 29].

Такий складний психолого-педагогічний процес вимагає чітко спланованих системних дій із боку всіх освітянських структур, які в своїй сукупності складають основу інноваційної політики. За своїм змістом, формами і методами освіта постійно реагує на нові суспільні виклики, реалії, враховує тенденції, перспективи розвитку людства, національного буття народу. Однак оновлення навчально-виховної практики в силу різних причин часто відстає від темпів цивілізаційного розвитку, соціальних вимог до освіти [8].

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостях особистості.

Також це й готовність до самоосвіти як інтегральної якості особистості, що характеризується наявністю прагнення постійно розширювати діапазон сприймання життя з метою глибшого його розуміння і здатності до систематичної навчальної діяльності (вміння вільно орієнтуватися в різних джерелах інформації, критично аналізувати їх, самостійно знаходити відповіді на всі актуальні питання життя).

Орієнтовно узагальнена модель інноваційного навчання передбачає:

- активну участь здобувача освіти в процесі навчання;
- можливості прикладного використання знань у реальних умовах;
- подання концепцій і знань у найрізноманітніших формах (а не тільки в текстовій);
- підхід до навчання як до колективної, а не індивідуальної діяльності;
- акцент на процес навчання, а не на запам'ятовування інформації [3].

Розвиток інноваційних процесів в освіті на сучасному етапі зумовлюється:

- інтенсивним розвитком інформаційних технологій у всіх сферах людського буття;
- оновлення змісту філософії сучасної освіти, центром якої став загальнолюдський ціннісний вимір професійної діяльності;

- гуманістично-зорієтованим характером взаємодії учасників освітнього процесу;

- необхідністю підвищення рівня активності та відповідальності педагога за власну професійну діяльність.

У зв'язку з цим винятково важливого значення набуває інноваційна діяльність педагога, що ґрунтується на основі наукового осмислення практичного педагогічного досвіду, організації цілеспрямованої педагогічної діяльності, зорієтованої на зміну та розвиток освітнього процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

Основними проблемами, з якими зустрічатимуться педагоги професійної школи у третьому тисячолітті, є:

- постійне ускладнення змісту професійної освіти, гарантування високого рівня Державних стандартів П(ПТ)О;
- самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких педагогічних завдань;
- ускладнення проблем навчання і виховання;
- неперервне оволодіння прогресивними освітніми та виробничими технологіями, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду в освітній галузі;
- розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних із педагогікою наук як філософія, психологія, економіка, правознавство тощо;
- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій в освітньому процесі.

Забезпечити реалізацію визначених проблем зможе лише педагог із високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентоспроможності, ерудованості, здібностей до неперервної освіти. Сучасна професійна освіта все більше набуває інноваційного характеру, тому професіонали у галузі освіти повинні бути здатними до інноваційного навчання впродовж усього життя і подальшої життєдіяльності. Отже, інноваційна стратегія стає основою реалізації різних форм діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Основною характеристикою готовності педагога до інноваційної діяльності вважається його *професійна компетентність* – точно визначена галузь професійної діяльності людини, певна посада з чітко визначеними посадовими обов'язками. *Професійна компетентність* педагога визначається через її основні показники: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні вміння [6].

Обґрунтовуючи інноваційний підхід до навчання дорослих у післядипломній педагогічній освіті (ППО), В. Зелюк, Н. Білик підкреслюють, що розуміння ППО як «навчити вчитися» має більш ніж півстолітню історію, а виняткова роль неперервної освіти в житті сучасної людини достатньо повно й розмаїто висвітлена в науково-до-

слідницькій літературі. Щоправда питання, пов'язані із заохоченням креативності та розвитком інноваційності в системі післядипломної освіти, залишаються недостатньо осмисленими [7].

На етапі зародження інноваційної діяльності, її загальних творчих основ створюються найефективніші умови для розвитку інноваційної діяльності педагога, формування у нього прагнення до нового. Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, впровадженні новостворених у традиційну освітню систему, що передбачає досягнення найвищого ступеня педагогічної творчості.

Тому суб'єктом, носієм інноваційного процесу є, насамперед, педагог-новатор. Звернення до аналізу проблем сучасної освіти потребує вирішення завдань оцінки й розроблення структури формування інноваційної діяльності педагога. Ці завдання мають глибокий соціально-педагогічний зміст, оскільки від їх вирішення залежить успіх реформ у системі освіти, перспективи розвитку професійної школи.

Інноваційні процеси на основі різних видів діяльності поділяють на окремі етапи, що забезпечують створення й впровадження нововведення та об'єднують терміном «інноваційна діяльність». Її характер змінюється під час переходу від одного етапу цього процесу до іншого.

За І. Дичківською [5], інноваційна діяльність, будучи складним і багатоплановим феноменом, своїм змістом охоплює: процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, переведення його в якісно новий стан; системну діяльність щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції й дії, спрямовані на набуття нових знань, технологій, систем. Це й є характерною особливістю інноваційної діяльності в педагогічній сфері.

Інноваційна педагогічна діяльність структурно охоплює зовнішні (мета, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкт діяльності, результат) і внутрішні (мотивація, зміст операції) компоненти. Як і будь-яка педагогічна діяльність виконує гностичну (пізнавальну), проєктувальну (перспективне планування завдань і способів їхнього вирішення), конструктивну (співпраця педагога і вихованців), комунікативну (взаємодія педагога з учнями, колегами), організаторську (поетапність дій педагога і учнів) функції.

Головними особливостями інноваційної діяльності є особистісний підхід, творчий, дослідно-експериментальний характер, стійка мотивація на пошук нового в організації освітнього процесу.

Модель інноваційної діяльності, яку запропонували В. Сластьонін і Л. Подимова [10], містить структурні (мотиваційний, креативний, технологічний, рефлексивний) і функціональні (особистісно-вмотивована перебудова освітніх програм, застосування нового, формулювання мети й загальних концептуальних підходів, планування

етапів експериментальної роботи, прогнозування труднощів, упровадження нового в педагогічний процес, корекція та оцінка інноваційної діяльності) компоненти, критерії (творче сприйняття нововведень, педагогічне інноваційне мислення, культура спілкування) та рівні (репродуктивний, евристичний, креативний).

Мотиваційний компонент інноваційної діяльності педагога може бути розглянутий у двох напрямках. По-перше, з точки зору місця професійної мотивації у загальній структурі мотивів; по-друге, в оцінці ставлення педагога до змін (потреб у педагогічних нововведеннях) і необхідності їхнього сприйняття, що визначає змістовну сторону творчої спрямованості його професійної діяльності. Види мотивів педагога до здійснення інноваційної діяльності, в основному, пов'язані з матеріальними стимулами: рівнем професійного зростання, самоутвердженням та особистою самореалізацією.

Другим компонентом інноваційної діяльності педагога є *креативний*. У вітчизняній філософії розмежовується сутність понять «творчість» і «креативність». Творчість – це процесуально-результативне поняття, креативність – особлива властивість індивідуума, його творчі особливості й можливості (особистісний потенціал).

Автори моделі інноваційної діяльності стверджують, що креативність педагога виникає на основі імітування педагогічного досвіду, концепції, ідеї тощо з поступовим зменшенням частини компоненти копіювання. Отже, креативність розвивається від імітування-копіювання через творче імітування до безпосередньої творчості. Це шлях від пристосування до педагогічної інновації до її перетворення, що й складає сутність інноваційної діяльності педагога.

Технологічний компонент інноваційної діяльності педагога може бути представлено наступними діями:

- особистісно-мотивованим переробленням уже існуючих освітніх процесів, їхньою самостійною інтерпретацією, виокремленням і класифікацією проблемних педагогічних ситуацій, активним пошуком інформації з освітніх інновацій;
- професійно мотивованим аналізом власних можливостей із створення або освоєння нових ідей, концепцій, теорій і прийняття рішення з їх використання;
- формулювання цілей і загальних концептуальних підходів до проведення етапів експериментальної роботи;
- реалізація інноваційних дій: введення інновації в освітній процес і відстеження ходу її розвитку та реалізації;
- здійснення контролю і корегування впровадження інновації й усієї інноваційної діяльності, оцінка результатів впровадження, рефлексія самореалізації педагога.

Рефлексивний компонент інноваційної діяльності пов'язаний із обізнаністю педагогом сукупності методів і засобів з точки зору їхньої адекватності цілям інноваційної діяльності, її об'єкту і результату. Рефлексія як діяльність в аспекті введення інновацій передбачає проведення аналізу змін умов діяльності. Педагог-інноватор при цьому по-

винен мати властивості розділяти свої власні та чужі оцінки наслідків впровадження інновацій, передбачати подальші наслідки.

Отже, реальне здійснення інноваційної діяльності побудоване на концептуальній основі освітньої інновації, що включає діагностику, прогнозування, розроблення програми експерименту або програму дій, аналіз її здійснення, діяльнісну реалізацію інноваційної програми, відстеження ходу і результату впровадження, корекції та рефлексії інноваційних дій [там само].

Готовність до інноваційної діяльності є підґрунтям для формування інноваційної позиції педагога професійної школи. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Готовність до інноваційної діяльності зумовлена особливостями особистісного розвитку, професійної спрямованості, професійної освіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення педагога.

Майстерність зазвичай розкривається в ефективній діяльності людини. *Майстерність педагога* можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризується якістю результату), як вияв творчої активної особистості (якщо характеризується психологічний механізм успішної діяльності). Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує педагогічну самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. До таких властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності педагога, його професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

Педагогічна майстерність невід’ємно пов’язана із методологічною грамотністю – володіння педагогом необхідними знаннями у сфері методології, спосіб дослідження універсальних, але у рамках конкретних наук, принципів, засобів і форм наукового пізнання. *Методологічна грамотність* виступає важливим показником критичного осмислення об’єктивного істинного наукового знання, теоретичного та емпіричного досвіду, а також способів, методів, прийомів і процедур, скерованих об’єктом пізнання на створення бажаного матеріального чи ідеального предмета або певної реальності [11].

Інформатизація освіти потребує наявності від її учасників інформаційної культури – здатності ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей передові досягнення у галузі розвитку засобів інформації та інформаційно-комунікаційних технологій.

Основою *інформаційної культури педагога* є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, вміння орієнтуватися у безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально викори-

стовувати засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення інформаційних потреб.

Однією з основних ознак інформаційної культури педагога є розуміння ним сутності інформації й інформаційних процесів, ролі інформаційних ресурсів у процесі навчання та виховання, пізнання оточуючої дійсності і продуктивності, його творчої діяльності.

Інформаційна культура педагога є інтегральним показником рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності, тому що це не тільки вміння працювати з прикладним забезпеченням, і навіть не вміння програмувати. Інформаційна культура – це, насамперед, глибоке розуміння сутності процесів оброблення інформації, що передбачає наявність умінь:

- обирати і формулювати цілі, здійснювати постановку завдань;
- знаходити інформацію в різних джерелах, користуватися автоматизованими системами пошуку, зберігання та оброблення інформації;
- виділяти в інформації головне і другорядне;
- упорядковувати, систематизувати, структурувати дані;
- бачити інформацію в цілому, а не фрагментарно, встановлювати асоціативні зв’язки між інформаційними повідомленнями;
- інтерпретувати інформацію, переводити візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;
- розробляти ефективні алгоритми та реалізовувати їх на комп’ютері;
- інтерпретувати й аналізувати одержані результати, передбачати наслідки ухвалених рішень.

Важливим складником інформаційної культури є *інформаційна грамотність* – вміння формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена [2]. Іншими словами, інформаційна грамотність педагога – це здатність розуміти необхідність певної інформації, виявляти, знаходити, оцінювати та ефективно використовувати цю інформацію для розв’язання певних проблем навчально-організаційного та науково-методичного характеру.

Професійна культура – один із основних видів культури, що виражає ступінь оволодіння людиною певним фахом і міра впливу цієї людини на власне життя та життя оточуючих завдяки цьому фаху. Професійна культура тісно пов’язана з професійною компетентністю та професійною діяльністю особистості, забезпечує цілісність і несуперечливість професійної діяльності, об’єднує представників певних професій шляхом їхньої культурної самоідентифікації [12].

Професійна культура формується на основі сукупності професійних знань, умінь і навичок, виражає міру творчого ставлення людини до професійної праці та її здатність до прийняття адекватних рішень у сфері своєї діяльності. На певному рівні розвитку професійної культури основні її норми за необхідністю кристалізуються у професійній етиці.

Професійна культура вбирає у себе індивідуальні цінності педагога, виявляється через педагогічну діяльність й оцінюється через неї. Модель професійної культури сучасного педагога містить перелік професійно-особистісних якостей (професіограми), що забезпечують успішну та ефективну педагогічну діяльність, а саме: педагогічну спрямованість (психологічну готовність), педагогічні здібності (професійну компетентність, майстерність), індивідуально-типологічні властивості.

Стратегія розвитку як системи П(ПТ)О, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) освіти має бути інноваційною, базуватися на сучасному законодавчому та нормативному забезпеченні, науково обґрунтованих критеріях оцінювання якості освітнього процесу, державних стандартах П(ПТ)О, результатах моніторингу попиту та пропозиції потреб регіонального ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах. У результаті правильного вибору стратегії розвитку у професійних (професійно-технічних) закладах освіти формується інноваційна культура, що характеризується зорієнтованістю на особистість, здатністю до змін, відкритістю до комунікацій як усередині, так і зі зовнішнім середовищем. Учасникам освітнього процесу такого закладу притаманна солідарність у цінностях і поглядах на освіту, що дає змогу ефективно співпрацювати в умовах постійного конструктивного діалогу та взаємоузгодження позицій.

Висновки. Проблема підготовки ініціативного, творчого мислячого та дієвого педагога зумовила у дослідженнях учених появу новаторського підходу до педагогічної освіти на основі ідей педагогічної творчості та освітньої інноватики. Педагогічна майстерність, професійна й інноваційна культура, методологічна та інформаційна грамотність – основа формування і розвитку інноваційної компетентності педагога професійної школи. Імідж науково-педагогічного працівника – це сформований образ, який уособлює його позитивні особистісні та професійні якості і вимагає від нього вибору індивідуального стилю діяльності та оволодіння спеціальними технологіями самовизначення та самопрезентації.

Тенденції розвитку освіти в Україні з урахуванням євроінтеграційних аспектів зумовили необхідність розгортання інноваційних процесів у системі професійної освіти, яка нині є пріоритетною сферою в соціально-економічному, духовному та культурному зростанні української державності. Саме через зміни у діяльності педагога з орієнтацією на освітню інноватику та його готовність до реалізації особистого творчого потенціалу можна домогтися якісних змін в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, наблизити результати їхньої діяльності до стандартів європейського освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Білик Н. І. Теоретичні і методичні засади управління адаптивно-педагогічним проектуванням регіональних освітніх систем підвищення кваліфікації педагогічних працівників : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.06. Черкаси :

Бізнес-інновац. центр Черкаського нац. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького, 2016. 40 с

2. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2011. № 6. С. 27–31.

3. Волович В. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2004. № 4. С. 192–198.

4. Даниленко Л. Сучасні підходи до управління навчальними закладами в умовах інноваційного розвитку. *Післядипломна освіта в Україні*. 2008. Спецвипуск. С. 14–16.

5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

6. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

7. Зелиук В. В., Білик Н. І. Інноваційний підхід до навчання дорослих у післядипломній педагогічній освіті. *Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фах. журн.* 2018. № 6 (183). С. 19–23. URL: <http://isp.poiippo.pl.ua/article/view/148178/149371>.

8. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.

9. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології: монографія / В. П. Андрушенко, С. О. Сисоєва, Н. В. Гузій та ін.; за ред.: С. О. Сисоєвої, Н. В. Гузій. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 183 с.

10. Сластенін В. А., Подымова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность. Москва : Магистр, 1997. 224 с.

11. Шевчук Л. І. Професійна компетентність педагога та її вплив на якість сучасної освіти. *Професійна освіта*. 2008. № 30–31. URL: http://hnmnc.km.ua/index.php/menu/open_rub/96.

12. Шевчук С. С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики : навч.-метод. посіб. для самост. роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації. Біла Церква : БІНПО ДВНЗ УМО НАПН України, 2017. 106 с.

References

1. Bilyk, N. I. (2016). *Teoretychni i metodychni zasady upravlinnia adaptivno-pedahohichnym proektuvanniam rehionalnykh osvitnykh system pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv* [Theoretical and methodical bases of management of adaptive and pedagogical designing of regional educational systems of advanced training of pedagogical workers]. (Extended abstract of D diss.). Cherkasy : Biznes-innovats. tsentr Cherkaskoho nats. ped. un-t im. Bohdana Khmelnytskoho [in Ukrainian].

2. Bolsun, S., & Chypylenko, N. (2011). *Innovatsiinyi pidkhid do formuvannia profesiinoho imidzhu pedahoha u systemi pisladiplomnoi osvity* [An innovative approach to the formation of the professional image of a teacher in the system of postgraduate education]. *Pisladiplomna osvita v Ukraini* [Postgraduate education in Ukraine], 6, 27-31 [in Ukrainian].

3. Volovych, V. (2004). *Bolonskyi protses i nova paradyhma osvity v Ukraini* [The Bologna Process and a New Paradigm of Education in Ukraine]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh* [Sociology: theory, methods, marketing], 4, 192-198 [in Ukrainian].

4. Danylenko, L. (2008). *Suchasni pidkhody do upravlinnia navchalnykh zakladamy v umovakh innovatsiinoho rozvytku* [Modern approaches to the management of educational institutions in terms of innovative development]. *Pisladiplomna osvita v Ukraini* [Postgraduate education in Ukraine], spetsvypusk, 14-16 [in Ukrainian].

5. Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiinyi pedahohichni tekhnologii* [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].

6. *Zakon Ukrainy "Pro osvitu"* [Law of Ukraine «On Education»] vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

7. Zeliuk, V. V., & Bilyk, N. I. (2018). *Innovatsiinyi pidkhid do navchannia doroslykh u pisladiplomii pedahohichnii osviti* [An innovative approach to adult learning in postgraduate pedagogical education]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [The image of a modern teacher], 6 (183), 19-23. Retrieved from <http://isp.poiippo.pl.ua/article/view/148178/149371> [in Ukrainian].

8. Kremen, V. H. (2005). *Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiinyi aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty* [Education and science in Ukraine - innovative aspects. Strategy. Realization. Results]. Kyiv: Hramota [in Ukrainian].

9. Sysoievoi, S. O., & Huzii, N. V. (Eds.). (2005). *Pedahohichna tvorchist: metodolohiia, teoriia, tekhnologii* [Pedagogical creativity: methodology, theory, technologies]: monohrafiia. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

10. Slastenin, V. A., & Podymova, L. S. (1997). *Pedagogika: innovatsionnaia deiatelnost* [Pedagogy: innovative activity]. Moskva: Magistr [in Russian].

11. Shevchuk, L. I. (2008). *Profesiina kompetentnist pedahoha ta yii vplyv na yakist suchasnoi osvity* [Professional competence of a teacher and its impact on the quality of modern education]. *Profesiina osvita* [Professional education], 30-31. Retrieved from http://hnmnc.km.ua/index.php/menu/open_rub/96 [in Ukrainian].

12. Shevchuk, S. S. (2017). *Dialnist pedahoha profesiinoi shkoly u konteksti innovatyky* [The activity of a vocational school teacher in the context of innovation]: navch.-metod. posib. dlia samost. roboty slukhachiv kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii. Bila Tserkva: BINPO DVNZ UMO NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 05.10.2020